

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 19. У Сомбору 1. Октобра 1880. Год. XII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 1. и 15. у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф., а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Донеси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

КО ТРЕБА ДА ПРЕДАЈЕ НАУКУ ВЕРЕ У СРБ. НАР. ШКОЛАМА?

(Свршетак).

Тај опште признати успех наставе у вери, који показиваху србски народни учитељи са својим ученицима између 1859. и 1870. године, и добар глас што га тадашњи наши учитељи својим уредним религиозно моралним животом, својим самопрегоревањем и точним вршењем дужности у народу стекли, као и оно узвишено педагошко начело, да цело васпитање школско и сва настава има бити у складу и сугласности, јамачно је пред очима имао србски црквено народни сабор од године 1871. када је донео закључак, по коме све наставне предмете у србској народној школи, дакле и науку хришћанску, има предавати учитељ односно учитељица. (Види у овом обзиру §. 23 највише кр. Уредбе за срб. нар. школе од 1872.)

Овим закључком, и на основу тога изданом највишом кр. уредбом ишло се само на то, да учитељ, као непосредни васпитатељ својих ученика а притом као верни и у духу своје цркве ваљано образовани човек васпитава и обучава децу и у науци хришћанској сходно прописима св. цркве наше, и на сваки начин под непосредним надзором местнога свештеника-пароха и по књигама, које св. архијерејски синод на предлог главне школске управе одобрио буде. (Види §. 22. горње уредбе.)

Наш школски савет као главна школска управа у том је погледу сходне предлоге св. архијерејском синоду учинио, и сами владини органи и комуналне школске власти тога ради су се на нашу највишу духовну власт често обраћали, и изишао је од 1870. године до данас читав низ учевних и спомоћ-

них књига за вероисповедну наставу у духу св. православне цркве на чисто србском језику и сходно данашњим потребама а по најбољим и припознатим у духовној књижевности православне цркве делима написаних, које се већ од неколико година у бољим школама нашим са успехом употребљују, али које на одобрење св. архијерејског синода још једнако изчекују.

Међутим с једне стране многи учитељи наши, под уливом из туђег света пренешених модерних научних теорија оладнише према своме светом позиву, и на срамоту своју искаше јавно од народног сабора, да се реше цркве, а сасвим престаше или бар слабије и без одушевлења почеше науку вере у нар. школи предавати старајући се убичајеним софизмама јавно и приватно доказивати, да они нису дужни науку вере предавати. С' друге стране подигаше се опет оштри гласови од стране неких виших и нижих свештеника, да је сабор од 1871. године отео од свештенства наставу у науци вере, да се настава и васпитање у религији не сме никако поверавати световним људма, него да је то једино посао свештеника, са којим се није слободно занимати световним учитељима као људма, који на то позива и опуномоћења од цркве немају.

Овако се јавно говори, али се тако не мисли и не ради, јер ето у комуналним школама ти исти свештеници као катихете, или нимало, или врло мало раде, а катихумени њихови ни издалека незнају све оно, што је за учење из науке вере у народним школама прописано, наиме незнају библијске повести старог и новог завета, незнају катихизис, незнају ни самих молитава и симбола вере. Учители у шајкашком округу и у осталим пределима тврде да је тако, а не може другчије ни бити, јер за један или за два сата на недељу не може катихета децу научити и извештати свему ономе, за што се иште много више времена и свакидањег неуморног рада, честог вештања и понављања. Ја држим да и најревностнији свештеници-катихете морају признати, да они без сурадње учитељеве при најбољој својој воли нису у стању добар успех у верозаконској настави у народној школи постићи, ни онда кад би катихетска дужност једино обавезно званично делање њихово била, као што је то н. пр. у Сомбору, где постоји обашка катихета са сталном учитељском платом, па и ту само у III. IV. V. и VI. разреду средсредних школа може он науку вере предавати, а у нижим разредима, у предградским и салашким школама мора да је предаје учитељ, јер иначе, нит би та деца прве основе вере, нит молитве и прописане библијске повести, нити би појање

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

научити могла, па ма се како катихета трудио и ревновао. Кад је тако тамо, где је стални катихета постављен, а да како мора бити тамо, где је катихетска дужност узредна, и где тај исти катихета, мора да у само оно за школу одређено време различите парохијалне дужности врши, које одлагања не трпе!

После свега овога мислим, да се, у интересу напретка школске младежи наше у науци вере, на горестављено питање слободно може одговорити овако: „У србским народним школама науку вере треба да предаје учитељ, и то у духу православне вере и под надзором дотичнога свештеника катихете а по књигама од духовне власти одобренима.“ Само то једно могло би се овоме можда још придодати, да настава у пространом катихизису у V. и VI. разреду народних школâ и тумачење недељних и празничних евангелија и апостола на каталозима спада у дужност свештенику катихети.

Са овим би се одржало и право вероучитељско у рукама цркве и свештенства и постигло би се то, да се у народној школи васпитање и настава у вери и благодетности са добрим успехом врши без свакога терета и за свештеника и за учитеља.

У комуналним школама, где је учитељ Србин православне вере, дужан је исти већ по смислу вис. наредбе кр. угарског министра просвете црквено-славенско читање и разумевање и црквено појање предавати, децу у цркву водити и при богослужењу појати, а само старање за наставу у вери спада у дужност цркве. Катихете су за комуналне школе од духовне власти већ наименоване и строго им је наложено, да науку вере предају али — како се са свију страна проносе гласови, — успех је у науци вере у тим школама досада веома слаб, и ваљало би да и тамо учитељи бар молитве и библијске повести прихвате, ако се хоће да дође до каквог таквог успеха у верозаконској настави.

Признајем, да су учитељи наши у новије време јако обтерећени са многим и разноврсним наставним предметима, а особито са наставом у туђим језицима, али баш ти придонели предмети немају онакве васпитне вредности, какву има настава у вери. Ова настава само даје круну васпитатељском раду учитељевом; она чини учитеља у правом смислу народним учитељем и добротвором младежи, она је од свију и најлакша и сваком ваљаном Србину учитељу најмилија, а по децу нашу најважнија и најпасоноснија.

Нама свима треба да су на уму последње речи потком Обилићевог Августа Бојне, које је овај побожни Америка-

WWW.UNIBL.SR

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

нац, пошто је велики део Србије прошао и с животом се народним упознао, пред смрт своју г. Чедомиљу Мијатовићу ондашњем к. с. министру финансије рекао: „Србски је народ заборавао за Бога. Њему су нуждне школе, да се у њима учи Бога познати и поштено и добродетелно живити. Ако се благо мојих праотаца нађе, ја га жртвујем на подизање хришћанских школа у Србији; то је засада народу србском нуждније него све остало! (Види „Јавор“ 1877. бр. 36.)

Овај предсмртни завет потомка Обилићевог, којег верни смисао, ако и у нечему другим речма, — овде наводим, нека је свагда пред очима и на уму свакоме Србину а особито народним старешинама, свештеницима и учитељима.

Народ је наш особито од 1848. године религиозно морално па усљед тога и материјално опао. Да се подигне, да се од зијајуће пропасти отргне нуждне су му праве србске народне вероисповедне школе и у њима хришћанским духом проникнути и за благо својих ученика одушевљени учитељи Срби, који ће децу учити и васпитавати, који ће у споразуму и под надзором честитих свештеника и прва семена побожности и добродетељи у његна срца младежи србске сејати, и тим прави васпитатељи и добротвори истоњег нараштаја постати, а као што су добре хришћанске школе највећа потреба наша, тако је у овим школама према околностима нашим нужно, да народни учитељи Срби и од сада предају науку вере у духу православне цркве и под непосредним надзором катихете свештеника, који би ову наставу у најстаријим разредима довршити имао.

В.

Један поглед на данашње народне умотворине наше околине и како може школа на њих да упливише.

(Свршетак.)

Први васпитаоци дечији јесу њихови родитељи, а у школи се надовезује то домаће васпитање. Али како су и ови родитељи пре тога постанка били деца, па одрасли, то видимо да и њихове добре и рђаве стране зависе од васпитања, ког су у детињству примили. У детету је јако развијено уображење, још у доба младости оно уображава себи разне узоре. О томе јасно говори она приповетка о синчићу онога несретника, што је онако окоро поступао са својим оцем и матером дељући: једном, на питање очево, шта деље, одговорио је: „Дубим валов, да те имам из чега хранити, кад једном будеш тако стар као деда

и мајка.“ Ако се још за рана настоји, да деца распознаду добро од зла, и да само добро присвоје, онда је ударен темељ ваљаноме начину живљења, јер ће дете своје добре навике и у живот пренети. Кад настојимо да се за рана код деце ваплоти прави и истинити морал, да заволе оно што је лепо, узвишено и истинито, онда ће избегавати све оно, што би у сукоб овоме долазило. Овакова деца пренеће то и у живот и владаће се по томе, а када се по томе владају, показаће добар пример млађима, а то је већ један корак к свесном и ваљаном васпитању. Они ће постати родитељи, па ће се трудити да своју децу на исти начин однегују.

Пошто знамо какве народ наш песме ствара, а не треба да буде без певања, то још за рана деци, коју ваља да сматрамо за будући народ, ваља омилићи лене и узорите песме, било вештачке или народне. И ових ваља највише да научи дете у школи, па зато свака школа ваља оберучке да пригрли певање, да што више лепих песама науче деца, да уз знање ових клоне се од оних, што се по улицама чују, да ваљане и узор — песме, што нису удешене за певање, уче на намет, али ово учење да не буде само пуко „театрисање“ или што је још горе „верглисање“, а да су песме што више сходне духу детињу. Оне речи у песмама, које казују какав прост израз ваља изоставити и бољима заменити. Ово измењивање може учитељ и сам да изведе, али би боље било да се сходне збирке за децу напишу, а особито да се пази на извор.*) У тој збирци налазило би се и песама по арији омиљене а ваљане песме, која се у народу пева, али није за децу сходна, да би ова пошто по одрасту, ове лако научила и себи присвојила. И саме народне песме ваљало би деци прилагодити, ма и са малим изменама. Као што нису н. пр. за школу ове речи у песми *Смрт Краљевића Марка*: „А од Бога од стара крвника.“

Да деца радо слушају приповетке, то је свакоме познато, зато се од сваког ваљаног учитеља иште, да се што боље извежба у приповедању, да би своју наставу испреплео са лепим и zgodним приповеткама. Ове приповетке ваља да су пуне морала, а учитељ ваља да упућује децу, да из њих изводе науку, а што је главно, да је запамте и после у животу употребе. Ове приповетке ваља деца да приповедају својим родитељима, млађој браћи и сестрама и другима у кући, да би се

*) Писац ове расправе саставио је таку збирку, те ће је скорим издати. У.)

мало по мало и ове одомаћиле у кругу породичном и замениле оне чудновате старе.

И загонетке, које служе поради вежбања досетљивости и памћења, ваља да се обрађују у народним школама, али у овима не казивати деци значење, него тек код тежих децу руководити, како ће га сама изнаћи.

Пошто су пословице резултат, до којег се многим искуством долази, то се не могу довољно препоручити учитељима. Сваки учитељ ваља да их много знаде, како би их за поједине случајеве могао да употреби. Покрај пословица употребиће и изреке других знатних мужава, али и ту ваља пазити на избор.

Ако овако буду сви учитељи радили, то ће се мало по мало поболшати морално стање народно, и тако искоренити оне гадне псовке и клетве; јер где се благосиља, од туд се далеко клони клетва и псовка. Светозар Арсенијевић.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(Извештај о седници школског савета државној 4. и 5. септ.)

у прошлом броју имамо да допунимо још овим предметима, који су решавани у истој седници. — На образложен поднесак П. Радуловића, управитеља горњокарловачке препарандије закључено је, да се школска година у истом заводу почиње одсад 1. окт. — Гл. шк. референт извешћује, да је прегледао школске архиве у Вршцу и Темишвару и да их је нашао у реду. Рештанција нема, али у Вршцу нема ормана за акта. Додаје, да је у тим двома дијецезама много посла и један човек да не може све да сврши. У реду су и архиве горњокарловачког и накратког школског одбора. У Новоме Саду није још у реду, али се уређује. Архива је тамо стојала у руци пок. бележника. Судећи по уредном шаљању аката, налази се и будимска архива у реду. Код архијерејског школског одбора нужне би биле општинске и учитељске матрикуле. Сваки учитељ да добије засебан лист, а за сад да се уводи у ову књигу и колико је деце ишло у школу и колико је школу свршило. — Гл. шк. референт поднео је свој извештај о раду анкетне комисије и своје примедбе на исти. Закључено је, да се записник анкетне комисије штампа у 200 екз. и да се разда одмах члановима Ш. С., а у своје време и члановима сабора; у идућој седници узмеће се исти записник заједно са извештајем у расправу. — У погледу спорне ствари новосадских учитеља потврђено је решење новосадске општине, пошто се не нађоше разлози у

корист учитеља. — Призив Мирка Марјановића, учитеља у Кишфалуби уважен је. Стецај, што га је општина расписала, уништава се, а учитељу, који служи већ 40 година, има се издати декрет. — Најпосле је у овој седници расправљано и закључивано и у неким дисциплинарним стварима. Против једног учитеља изречена је касација.

(У срп. учитељску школу у Сомбору) уписало се у I. разр. 19 мушких и 12 женских, у 2. разр. 15 мушких и 23 женских, а у 3. разр. 16 мушких и 12 женских. Осим тога уписани су у I. разр. још 1 прив. ученик и 1 прив. ученица. Свега дакле слушалаца уписало се ове године у учитељску школу 99 (51 ученик и 48 ученица.)

(Новосадске срп. основ. народне школе.) — У Новоме Саду има 8653. православне душе. За минулу школску 1879|80. год. било је у Н.-Саду за свакидашњу школу обвезне: 623 мушке и 544 женске деце, свега 1167. За повторну школу било је 292 мушке и 251 женско дете, свега 543; а за свакидашњу и повторну школу заједно било је 1710. Од ових се уписало у српску свакидашњу школу 346 мушке и 242 женске деце, а у туђе основ. народ. школе уписало се 23 мушке и 44 женске деце; свега 655. Кад се овај број уписане деце сравни са оним за школу обвезне, види се, да је тек нешто више од половине у школу дошло. Ал кад се промотри, да је од те уписане деце било 27 нередовних (или немају године или су доцне дошла) и да је у течају године изостало од школе 77 а 3 умрло, па кад се изузму и она деца, што се у туђе основ. школе уписала; онда се види, да је до краја школ. године срп. основ. народ. школу походило само 481 дете, а од ових је оспособљено за прелаз у старије разреде 403 деце. — Кад упоредимо овај број од 403. са бројем за школу обвезне деце, види се, да тек $\frac{1}{3}$ будућег нараштаја корача лепшој будућности, а $\frac{2}{3}$ заостају у тами несвести своје, а из тога се може судити, колико смо далеко још иза осталих просвећених народа, код којих се на 100 деце школске једва нађе 1—2 да не зна читати и писати. За повторне школе нећу ни да говорим, јер се осим шегртских, где је било уписано 55 ученика (међу овима 6 туђе вероисповеди), једва њих 7 уписало на клисанској (салашкој) школи, а даље се није могло успети. Кад би се оно до 50 ученика новосадске деце, што у овдашње ниже гимназије полази, и оно 30 девојчица новосадских, што полазе овдашњу срп. вишу девојач. школу срачунало са 20 шегрта новосадске деце, онда се види, да ни $\frac{1}{4}$ деце наше не полази — повторну школу. — Ако се

узме, да од оне горње трећине што је оспособљена за прелаз у старије разреде свакидашње народне основ. школе, тек $\frac{1}{4}$ оде на више науке и занате, а остали, да ће без повторавања својих основних наука заборавити и то, што су за 5—6 година у свакидашњој школи попримала: онда се може казати, да нам по оваком полагању наших основ. народ. школа у народ улази годишње само седми ($\frac{1}{7}$) део будућег покољења оспособљен за виши, лепши и кориснији живот наш, а то је врло мали перцентат према оном „вухерском“ полету других просветних народа! — У Новоме Саду има у средишту униколајевској порти 4 разреда жен. основ. народ. школе са 4 учитеља и 6 разреда муш. основ. школе са 4 учитеља (А у истом здању налазе се и 4 разреда срп. више девојач. школе са 4 учитеља, 1 учитељице, катихете и 2 помоћне учитељице за музику и француски језик.) Има даље једна школа са два разреда код алмашке цркве, једна така код јовановске цркве и једна на алмашком гробљу, свуда по 1 учитељ. На Клиси (салашима) има једна школа са 1 учитељем и 6 разреда. Као што се види 22 разреда школска са 12 учитеља и 1 учитељицом за ручни женски рад. На ове школе троши се годишње 10.368 фр. 30 нов. Од чега 9000 фор. политична, а 1368 фр. 30 н. црквена општина подмирују. Општина црквена завела је уз ову основну народ. школу и воћарску башту, где има већ до 3000 комада облагорођеног воћа; а крај тога набавила је ова општина и три кошнице, (које се ове школ. године умложиле на 5,) на којима се деца школска обучавају практичном кованлуку. — Месни школ. одбор с одобрењем своје општине навео је неке извесне таксе за пратње погребске кад се деца школска на те позивају. Ако се цео разред школски позива, плаћа се 5 фр. Од тога иде учитељу, који с децом иде 2 фр. а 3 фр. иде у школски фонд. Кад се мање деце и без учитеља траже: онда се наплаћује за свако дете 10 нов., и то све одлази у школски фонд. Овај поступак је унео у школски фонд за 3 године преко 600 фр. — За идућу је годину то преиначено. Одредиће се за пратњу само старија деца чији родитељи то дозволе, такса ће за известан број деце бити с 1 фр. већа од 5 фр., ал ће трећина од тога ићи на одело и књиге оне деце, што буду дужности ове вршила. Тако ће и деца отуда имати хасне, а неће бити тужаба од родитеља да им се деца повлаче сваки час зими на пратње, па навлаче ове и оне болести отуда, с чим се многи правдали, особито од отменији, да за то дају децу своју у туђе школе, што ће тамо мирнији бити од оваких неприлика. — За ову идућу школ. годину даровала

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNI

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

је овдашња срп. задруга за међусобно помагање и штедњу на одело сиромашној школској деци 200 фр.; општина даје на то и књиге 100 фр.; има осим тога скупљено од „банкета“ Милетићевог 62 фр. 50 н. на исту цел, а чујемо, да ће и овдашња срп. занатлијска задруга на исте цели дати 30—40 фр., те тако су изгледи повољнији идуће школ. 1880/1 године за посету школеку. (А. В.)

(Школска књижевност.) Дође нам жељно очекивана „Читанка за други разред српске народне школе одобрена од црквено-народног школског савета.“ Цена 24 новч. У Новоме Саду издање штампарије А. Пајевића 1880. Читанка је тврдо укорићена и као што је нашим читаоцима познато иста је дело нашег велезаслужног Дра Ђ. Натошевића. — Добисмо и „Мађарско језикословље у практичним примерима. По наставном плану вис. министарства просвете од 29. јуна 1879. За српске основне школе удесио Јован Илијић, управ. учитељ. I свеска — за II. разред. Издање књижаре Луке Јоцића и друга, у Новом-Саду 1881. — Већ на завршетку листа стиже нам „Земљонис за српске народне школе у Угарској по најновијим мађарским изворима израђен. Друго поправљено издање са сликама. Панчево 1881. Наклада књижаре браће Јовановића.“ Познато ово дело, које је школски савет препоручио за школеку књигу, обogaћено је у другом издању са више слика, које су све чисто и јасно израђене. Већ прво издање овог земљониса било је лепо примљено у школским круговима, друго ово издање задовољиће за извесно још већма. Цена је земљонису 40 н. — Иста књижара браће Јовановића у Панчеву, којој има наша школска књижевност већ тако много да захвали, издала је почетком ове школске године, још и ова дела: „Мала свештена историја за српске народне школе (цена 6 н.). „Из часослова оупражњеније чтењи церковних књига оупотребљенију в народних оучилишча“ (цена 9 н.) и „Апостоли и јеванђеља недељна и празнична преко целе године српски превео † Платон Атанацковић, бив. епископ правосл. источне цркве у богоспасајемој епархији бачкој. Превод на ново прегледан и исправљен“ (цена 75 н.) — Најпосле добисмо још и „Упуство за наставу у рачуну у народној школи. II. књига (1—100) за други разред српско-народних школа по Ернсту Хенцлу израдио Аркадије Вуковић, учитељ. Нови-Сад 1880. Издање браће М. Поповића.“ (I. књига овог дела приказана је у 11. броју овог листа.)

(Чугурилове исписке 1—5,) које смо приказали у 2. броју, могу се уљед одписа високе ц. кр. генералне команде у

Загребу од 20. јула 1880., бр. 2150 употребљавати у свима народним школама у бившој војничкој крајини. Обраћајући пажњу гг. учитеља у војничкој крајини на тај одпис, додајемо уједно, да је поменуте писанке издала књижара А. Pichler's Wittwe & Sohn у Бечу, преко које их ваља наручити.

(*Квинквенали учитеља у Троједници.*) Како у смислу закона са 1. октобром 1880. настаје за гдекоје учитеље „пучких учиона“ уживање једнога петогодишњег доплатака, то је земаљска влада под 24. септ. издала наредбу, како се има поступати том приликом. Петогодишњи доплатак припада само оним учитељима, који су пет година непрекидно и *успешно* службовали. Ни један учитељ нема дакле апсолутнога права на исти, већ ће се ти доплатци давати само оним учитељима, за које буде доказано, да им је службовање учитељско било *успешно* и непрекидно. Како о том имају своју реч (наиме и о моралном, друштвеном и политичном понашању) да кажу општински школски одбор, кр. школско надзорништво, кр. поджунанија и најпосле земаљска влада, то се бојати, да право на квинквенале не постане илузорно за многе учитеље. Ни то није знак велике наклоности према учитељству, што је горња наредба издана истом 6 дана пре рока, кад треба учитељи већ да ступе у уживање доплатака, дакле и који га добију, неће га добити, кад је требало.

(*Сомборска црквена општина*) на издржавање својих српских вероисповедних народних школа прима од грађанске општине сомборске годишње 14.280 фр. и овим новцем издржава 5 школа у вароши и 7 на салашима, у којима дела 13 учитеља, 2 учитељице и 1 катихета. На издржавање своје српске више девојачке школе троши иста црквена општина из свог просветног фонда годишње 3590 ф. — и тако свега на просветне цели издаје она 17.870 ф. Осим тога иста општина оправља и у добром стању држи здање срп. учитељске школе сомборске и прилаже овоме заводу 300 ф. годишње.

(*Четврта учитељска скупштина шајкашког округа*) сазвана је за 1. окт. о. г. у Жабаљ.

(*Просветни савет у Србији*) изабрао је нарочити одбор, да му поднесе извештај о преображају средњих школа. Из извештаја тог одбора видимо, да исти одмах у почетку помиње, да ваља добро разликовати између основних школа варошких и сеоских. Прве су општинеке, приступачније деци и по рђаву времену, родитељи радије дају децу у школу, деца могу остати у школи више година, да изуче не само писати, читати и рачунати,

него и друга потребна и корисна знања за занатлију или трговца. На против, по селима често је врло далеко до школе, деца требају родитељима за понеке радове пољске привреде, с тога би ту ваљало сложити начело опште просвете са интересима родитељским и захтевима дечијега здравља. Ту би се можда могло препоручити: прво школска година од 7 зимских месеци као у Америци; друго, сеоска деца да пођу у школу од 9 година, и да је сврше са 11., за тим да дође продужено недељно учење; треће, да се место садашње већином теоријске земљоделско-шумарске школе, заведу окружне чисто практичне пољопривредне школе од године дана, у којима би дечади из ратарства, вртарства, виноградарства, шумарства, радње око дувана, сточарства, пчеларства и свиларства — само оно учили на бољи и савршенији начин обрађивати, а уједно и практично радили, што се обично у њиховим окружним ради или може радити. Таке пољопривредне школе, са једним само практичним учитељем и радником, неби управо ништа друго биле, до мале угледне економије на каквом државном, манастирском, општинском или и приватном добру. И деца и учитељ издржавали би се из заједничке зараде. Одбор мисли, да потребу, практичност и корист таквих школа за $\frac{1}{2}$ нашега сеоског становништва не треба доказивати; довољна је сама напомена. — Даље одбор предлаже, да се у свима варошима и знатнијим местима установе *недељне занатлијске школе*, да се у неколико индустријских средништа земаљских мало по мало створе особите *занатлијске средње школе*, да се оснује у Београду *уметничко-занатлијска школа* у свези са *музејом за индустрију*, да се подигне једна особита *школа за занатлије металних заната*, једна *школа грађевинско-занатлијска*, *ткачка школа за женске* и још друге школе за разне гране индустрије.

(*Грађанска школа у Турч. Св. Мартину.*) Министар Трефорт позвао је недавно у Турч. Св. Мартин секционог саветника Генци-ју, да са вароши води преговоре о оснивању грађанске школе. Али како би наставни језик у тој школи требао да буде искључиво маџарски, то варош Турч. Св. Мартин није са своје стране примила никакав предлог. Ипак се сад чује, да ће се поменути завод подићи о државном трошку.

(*Епископ музикарске унијатске дијецезе Пастељи*) издао је наредбу, да се свршени богослови његове дијецезе пре но што наступе парохијално звање имају подврћи испиту, на ком треба да покажу, да познају законе, нормалије, владине и епископске наредбе, које се односе на основну наставу. Уједно је

исти епископ основао у свом семеништу у Унгвару катедру за методику основне наставе.

(*Кардинал архиепископи Хајналд*) поклонио је за потпору 51 приправника калочке препарандије 5150 ф.

(*Једна од највеличанственијих заклада.*) Кад је недавно Н. ц. кр. апостолско Величанство Фрања Јосиф I. походио Галичку, био је и у Дрховицу, где је прегледао закладу грофа Скарбека. Галички гроф Станислав Скарбек оставио је све своје имање, којег је вредност прелазила три милиона, да се отуд оснује завод за сирочад обојега пола, у ком се мушка деца настављају за занатлије а женска за господарство. Зграда за тај завод свршена је истом пре три године, зидана је на „глагољ“ и кошта 532.000 ф. Види се већ из далека са жељезнице. У заводу је нашао монарх највећи ред и чистоту. Около 400 деце нађоше ту склониште, а годишње се трони до 100.000 ф. Величанствена ова заклада може дакле достојно стати упоред уз закладе Американца Пибоди-ја.

(*Шведски краљ на учитељској скупуштини.*) Четврта општа учитељска скупуштина нордичких учитеља била је у Штокхолму од 10. до 13. авг. т. г. Учесника је било на 5000, и то учитеља народних, реалних, гимназијалних школа и университета, проповедника, лечника, чиновника и др., мушкиње и женскиње, из Шведске, Норвешке, Данске и Чудске. Кад је скупуштина отворена, проговорио је сâм шведски краљ учитељству ову беседу: „Нордички мужеве и жене! Како пећу моћи са сваким од вас да се лично поразговорим, то се радујем, што могу овде свима укупно да прословим и да вам кажем, како високо ценим цељ вашег рада — просвету. Ширећи просвету, гоните незнање, лаж и предрасуде, које напредују само у тами. Подижите зато буктињу просвете, којом не просвећујете само своје питомце, него осветљавате и будућност. Али чувајте оне, који су вам поверени од блудња и погрешних назора, који одводе на страну; водите их напред, водите их висини, с које звезде топлу светлост правде шаљу целом човечанству; а опомињући их, да иду напред, показујте им уједно и пут. Нордички мужеве и жене, примите захвалност мога срца!“ — Ово су предмети, о којима је скупуштина расправљала: Васпитна задаћа школе; образовање учитељства народних школа; положај учитељства; утицај школе на развитак хришћанског живота; очигледна настава; важност ручног рада у школи; важност немачког, француског и енглеског језика у вишим школама; о трајању ферија у нордичким школама; важност недељних школа; чување животиња; природне

WWW.UNILIB.SR

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

наукѣ у народним школама; о настајању око изучавања литерарне историје.

(О јубиларној прослави белгијске независности,) која је обржавана 21. јула о. г. добили су 20 учитеља и неколико учитељица народних школа највећи белгијски орден т. ј. Леполдов.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

32. *Домаће животиње.* Ручна књига за учитеље основних школа приредио *Мига Нешковић* учитељ. У Сомбору, издање књижаре Мил. Каракашевића. 1880. С. 99. Цена 1 динар, или 50 нов.

Дело ово ставило је себи исту задаћу као и „Упутство к предавању познавања природе“ од Симеуна Коњевића, које смо приказали нашим читаоцима у 7. броју овога листа. И једно и друго радо би, да буде учитељима основних школа кажипут за наставу у природопису. Али како је г. Нешковић поставио себи скромнију цел, то се мора признати, да му је посао боље испао за руком, него г. Коњевићу. Ипак се мора и њему пребацити, да је покупио материјал за своју књигу гдегод га је нашао и како га је год нашао без критичког разбора.

На с. 28. помињу се неке „дебелорене овце,“ којих да има у Арапској и у јужној Африци. По опису (веома застарелом и нетачном) судим, да је та „дебелорена овца“ *Ovis Aries steatoruga Pallas*. Али домовина тој овци су степе југоисточне Европе и целе средње Азије. Узгред да додам, да дебео реп те овце зову Бурјати, па по њима и Руси „курдјук.“ Маст у том репу има кус као и гушчија маст. У Сибиру је не само уређеници, него и Руси врло радо једу.

На с. 76. 77. реч је о голубовима, „који се некад употребљаваху за пренашање писама,“ а г. писац вели, да се „сад ти голубови већ неупотребљују тако, нарочито од како је пронађен *телеграм*“ (sic!) И у том пункту је г. Нешковић рђаво извештев. За опсаде Париза г. 1870—71 употребљавани су те како голубови за писмоноше. Од тог доба поклања им се опет особито у војничким круговима велика пажња. У самој Белгији, у којој гајење „поштанских“ голубова највећма цвета, постоје сад око 1000 задруга, које те голубове држе и негују. Задруге те организоване су по једном плану и међу собом су у вези. „Трке голубова“ потпомажу тамо премијама како општине и корпорације, тако и држава.

Поменуते нетачности могао је г. писац лако да обиђе, да није те ствари ни помињао у свом делу, у ком им по мњењу пот-

www.unis.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

писаного није место. Таких ствари има још више. Који ће учитељ сматрати за нужно, да учи у основној школи, како се „кастрирају“ петлови (с. 72), па још да наводи онако значајно „*one*“ болове. Сувише је отегнута и нега гусака. Ту (с. 84) читамо, „да се од гушчије масти прави уље за салату.“ Процедура та обавља се у некој великој „тегли“ на ватри. Кад се тегла с ватре скине, „из ње се све оточи у стаклета, *те се остави на сунце да се дестилира*.“ Врло би интересантно било, да чујемо, како представља себи г. Нешковић то „дестилирање.“

Много би више дело добило, да је његов писац уместо на пикантерије обратио већу пажњу логици мисли и израза. Онда неби читали на с. 64. за сисаре и на с. 90. за птице, да се „зову и *кисмењаци*“, јер „имају *ртењачне* кости“, нити на с. 73., да ћурке гутају „*шљунак*, па и само *камење*“, нити би као на с. 83. младе „*муске*“ биле „*пачићи*“, нити би слушали (с. 90), да се „све тице ране или биљем или *другим* ситним животињама.“ Дакле је биље ситна животиња! На с. 93. читамо, да сисари имају „по четири ноге (*домаће*).“ Јамачно је г. писац помишљајући на мајмуне (ако и без основа) хтео ту да каже, да домаћи сисари имају по четири ноге, али по вези речи излази, да постоји нека особита врста ногу: домаће ноге. На с. 57. прича, да човек, ког бесан пас уједе, побесни, па је „доказано, да се тада *ничим* излечити не да. *Стога, у томе случају треба с места наћи лекара*.“ Зашто, кад нема лека? По гдекојим местима излази као да је „во“ засебна животињска врста, а на с. 42. стоји, да свинче има „бураг.“

Иначе нише г. писац доста јасно — кад пази.

На неколико места позива г. писац читаоца између заграда, да ово или оно растумачи н. пр. шта је зоолошка башта? (С. 37.) Али ми мислимо, да читалац има права, да захтева то тумачење од писца.

Дело се свршује са неколико „приповетчица из живота животиња.“ Г. писац вели за те приповетке: „Шта ш њима ваља да се постигне, познато је сваком.“ Сумњамо, да је то сваком познато. Приповетке те не истичу се ни садржајем ни стилем („пастирче“ с. 95. је „запшао“ и „инибао“), те је тешко погодити, какву им вредност г. писац приписује. М. Петровић.

Р А З Н О.

(*Годишња скупиштина „Матице српске“*) била је 8. септ. у Новоме Саду. Као лену појаву бележимо, да је у истој учествовало и много чланова са стране. Међу осталим књижевним делима на-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

грађено је и дело дра Војислава Бакића „Поуке о васпитању деце родитељској кући“ са 50 дуката из фонда Терезије пл. Остојиће.

(*Платонеумски одбор*) држао је 21. септ. своју седницу, у којој су штипендије по 50 ф. подарене приправнику II. разр. Јовану Сивчеву из Кикинде, приправницима I. разр. Јовану Антићу из Риђице и Љубомиру Лотићу из Кикинде и приправници I. разр. Анастасији Антонијевића из Мраморка. Припр. II. разр. Милошу Бандићу из Кикинде повишена је штипендија на 60 фр.

(*Књижевност.*) Добисмо „Nikole Tommasea savjeti mladeži. Preveo Božo Korlaet с. kr. školski nadzornik u Spljetu. U Zagrebu nakladom knjižare Mučnjak i Senftleben. 1880.“ Дело ово прештампано је из „Hrvatskog učitelja.“ Као већина дела Томазео-вих одликује се и ово дубоком религиозношћу. — Г. Јован Ђуричић Виорац трговац у Руми позива на претплату на прву књигу „Историје војничке крајине од Фр. Ваничека“, коју је с немачког на српски превео Јустин Милан Шимић. У књизи ће бити 30 табака, а стаје 2 ф. Хвала г. Ђуричићу, што се подухватио тог родољубивог подuzeћа, а надамо се, да ће превод бити бољи него у првој свесци, која је до сад изашла.

(„*Привреда.*“) Под тим насловом покреће штампарија А. Пајевића у Н. Саду од 1. октобра о. г. нов економски лист, који ће излазити сваког 1. и 15. у месецу на највећем формату осмине. „Привреда“ стаје 3 ф. на целу годину, а 80 н. до краја децембра о. г. Лист тај уређиваће Игњат В. Бурјан, главни надзорник срп. нар. цркв. добара и проф. Јован Живановић. Поред њих радиће на листу Др. Ђорђе Натомшевић (воћарство), Стева Симоновић кр. културни саветник (виноградарство) и Јован К. Борјановић, управитељ „Геданке“ (вртарство).

(*Министрова кћи учитељица!*) Млађа кћи садањег председника енглеског министарства мис Хелена Гледстон дала је младом женском свету у Енглеској веома узорит пример. Она је недавно положила прописане испите, па се сад вратила у Неронхам-колеџ, у ком се учила, да тамо прими место секретарице. Кћи првога министра поднастојатељка у пансионату! Мали овај догађај направиће велику сензацију међу младим дамама, али он подиже и углед сиротих пансионатских учитељица и неби било згорег, кад би и друге отмене госпођице увиделе, да би без повреде свог достојанства могле исто да чине што кћи првога министра!

(*Издање Библије на руском језику.*) Пре две године изишла је по благослову св. синода први пут подпуна Библија на руском језику. Више свештенство руско увидило је, да је народу тешко подпуно разумети књиге св. писма, и да многи с тога или нечитају

св. писмо или га читају по преводима, што издаде на свет људе друштво, па с тога је 1856. године докoнано у св. синоду да се предузме под надзором самога синода превађање најпре новог а затим старог завета, али не за употребење у цркви, у којој остаје и на даље црквено-славенски текст библије у подпуној својој важности и праву, него само зарад домаћег употребења и као снoмoћнo средство за разумевање правога смисла св. писма. Дело је ово за 20 година свршено и сада је подпуна библија са благословом св. синода на руском језику издата у 24.000 примерака, а спрема се већ и друго издање у исто толико примерака. Највише су се око овог дела трудили петроградски митрополит Исидор и дворски протопресвитер Бажанов, од којих је првога цар наградио дивно украшеном митром с крестом на њојзи, а другoга напреним крестом с драгоцјеним украсима на златном ланцу. — Распрострањење св. писма у народу руском послужиће за њега као обилати извор духовне просвете и напретка у вјери и у врлинама (Церковни вјестник.)

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

Свршени приправници Јован Јанић и Александар Јанковић постављени су за учитеље у Надаљу, Михаило Кузмановић за учитеља у Бришадину, а сврш. приправник Душан Пајташев изабран је за учитеља у Вашихду. За учитељицу у Темешвару изабрана је сврш. приправница Миллица Ђомпарића, а у Беодрн свршена приправница Софија П. Печановића. Сврш. приправник Емилијан Нинковић постављен је за пр. учитеља у Лединци. Учитељ у Мостару Јован Шестановић изабран је за учитеља у Ливну, а учитељ у Јабуци Никола Тајшановић и свршени приправник Светозар Арсенијевић за учитеље у Сарајеву. За учитељицу у Бурђеву постављена је Милеса Брэдваровића.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се сунленткиња за вероисповедну школу у Ст. Паланци. Плата је 250 ф. Молбенице се шаљу Николи Стојаковићу, председнику школског одбора у Ст. Паланку.

— Поново се тражи учитељ у Хрњакови, тамни међа. Плата је 131 ф. 50 нв., 25 кибла жита и толико кукуруза, 8 хв. дрва, 4 ланца сенокоса, у име писарине 5 ф., за послугу 12 ф. и слободан стан. Захтева се знање у романског језика. Рок до 15. нов. Молбенице се шаљу сри. правосл.-цркв. општини у Хрњаково посл. пошта Rekas.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Сл. општини у Сенти. 2. и 3. броја нема, за то сте добили у своје време „Основе земље.“ — Сл. српској читаоници у Панчеву. Послату 1 фор. рачунакeмо у претилату за идућу годину, јер сте већ претилачени за целу год. 1884. — Г. М. Нешковићу у Б. Цркви. За овај број стигло касно, изићи ће у идућем броју. — Г. Магићу у Н.-Сад. Читаоница се није претилачила за посл. трећину, те јој је лист обустављен. Сад посласмо, али зомимо за претилату.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.